

Wacław Siwik

Historiozbawcza obecność Maryi

Salvatoris Mater 14/1/4, 319-324

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nakładem Centrum Formacji Maryjnej „Salvatoris Mater” ukazała się kolejna książka dr Danuty Mastalskiej: *Maryja w tajemnicy zbawienia*¹. Autorka, absolwentka Wydziału Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, członek zwyczajny Polskiego Towarzystwa Mariologicznego i członek korespondent Towarzystwa Naukowego KUL i Papieskiej Międzynarodowej Akademii Maryjnej w Rzymie, znana jest doskonale środowisku kwartalnika mariologicznego „Salvatoris Mater”, z racji pełnienia w nim funkcji Zastępcy Redaktora Naczelnego. Dała się również poznać z publikacji książkowych (naukowych, popularnych i beletrystycznych)² oraz licznych artykułów z zakresu mariologii. Te ostatnie, w wyborze stanowią treść składającą się na recenzowaną książkę.

Autorce udało się zgrabnie połączyć w jednolitą strukturalną całość dwanaście artykułów wydanych na przestrzeni 1999-2010 r. w różnych publikacjach, głównie periodyku mariologicznym „Salvatoris Mater” (9 art.)³, w dwóch zbiorówkach posympozjalnych⁴ oraz księdze pamiątkowej poświęconej ks. prof. Cz. S. Bartnikowi⁵. Tytuły wspomnianych wyżej artykułów, niekiedy bardzo obszernych, kilkudziesięciostronicowych, zasadniczo w niezmiennym brzmieniu, stały się tytułami paragrafów poszczególnych rozdziałów. Pod każdym z paragrafów Autorka zamieściła stosowne metryki dotyczące miejsca i czasu publikacji.

Jak wskazuje sama nazwa zbioru, wspólnym mianownikiem (przewodnią nicią) treściowym jest kwestia obecności Maryi w historii zbawienia. Wewnętrzna architektura rozłożenia treści książki oscyluje wokół trzech historiozbawczych obszarów tematycznych:

Ks. Wacław Siwak

Historiozbawcza obecność Maryi

SALVATORIS MATER
14(2012) nr 1-4, 319-324

¹ D. MASTALSKA, *Maryja w tajemnicy zbawienia*: Centrum Formacji Maryjnej „Salvatoris Mater, Licheń Stary 2012, ss. 340. ISBN 978-83-63475-01-7.

² *Teologiczny obraz Maryi w polskich kazaniach Antoniego Węgrzynowicza OFM (1658-1721)*, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 1994; *Pod wieczór życia. Rozważania i modlitwy dla osób starszych*, Centrum Formacji Maryjnej „Salvatoris Mater”, Licheń Stary, wydanie 2: 2011; *Biblijna droga pobożności maryjnej. Z Księdzem Profesorem Józefem Kudasiewiczem rozmawia Danuta Mastalska*, Jedność, Kielce 2002; *A jednak miłość*, Wyd. Księży Marianów, Warszawa 2002; *W drodze do Ojca*, Wyd. WAM, Kraków 2003; *Ku życiu wiecznemu. Rozważania o sprawach ostatecznych i drodze ku zbawieniu*, Apostolicum Wydawnictwo Księży Pallotyńców Prowincji Chrystusa Króla, Ząbki 2005; *Płaszcz Eliasza*, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 2006; *Magnificat z Maryją*, Wydawnictwo eSPe, Kraków 2007; *Gdy cierpienie mnie przerasta*, Wydawnictwo Salwator, Kraków 2008; *Śpiew anioła. Powieść o św. Cecylii*, Biblos, Tarnów 2009; *Nasładować Chrystusa z Maryją*, Centrum Formacji Maryjnej „Salvatoris Mater”, Licheń Stary 2012; *Odetchnąć duchem wiary*, Centrum Formacji Maryjnej „Salvatoris Mater”, Licheń Stary 2012, ss. 124.

obecności Maryi w Bożym planie zbawienia; obecności Maryi w zbawczym dziele Chrystusa oraz obecności Maryi na indywidualnej drodze zbawienia wierzących.

Maryja Adwentem to tytuł artykułu (s. 20-39) rozpoczynającego pierwszy rozdział (*Maryja w Bożym planie zbawienia*). Ukazuje on Maryję obecną w planie zbawienia, który swój początek ma w odwiecznym zamysle Boga, który przewidywał Chrystusa, a wraz z Nim Jego Matkę, jeszcze *przed założeniem świata* (Ef 1, 4). Stąd historyczny adwent rozciągający się między upadkiem a Odkupieniem, będąc oczekiwaniem na Odkupiciela, jest równocześnie oczekiwaniem na Niewiastę, przewidzianą przez Boga w Jego zbawczej ekonomii.

Drugi paragraf (*Maryja spełnieniem miłości Ojca odrzuconej przez Ewę*, s. 40-59) przedstawia rolę Maryi jako *nowej Ewy* w spełnieniu się zbawczych obietnic Boga. Ona w opozycji do pierwszej Ewy, która wypowiedziała wraz z Adamem swoje „nie”, wypowiada teraz swoje „tak” na Boży plan zbawienia. Wypowiada je w pełnej wolności, a zarazem jest to odpowiedź miłości na miłość Boga.

Tej miłości, *pojętej nie jako wyizolowany, jednorazowy akt podczas Zwiastowania (a tym bardziej nie sprowadzony do samych uczuć), lecz jako stałe odniesienie Maryi do Boga, zogniskowane w miłosnej kontemplacji – w modlitwie, która jedynie jest w stanie w pełni podtrzymywać żywą, bliską więź z Bogiem* (s. 15), poświęcony jest paragraf trzeci (*Rozmiłowana w Ojcu*, s. 60-81). Z miłością bardzo ściśle powiązana jest wiara, z której miłość wyrasta i na niej się opiera, tę właśnie tematykę rozwija ostatni z paragrafów pierwszego rozdziału (*Wierząca*, s. 81-103).

³ *Maryja spełnieniem miłości Ojca odrzuconej przez Ewę*, „Salvatoris Mater” 1(1999) nr 1, 58-76; *Maryja Rozmiłowana w Ojcu*, „Salvatoris Mater” 1(1999) nr 4, 11-29; *Transcendencja według V.E. Frankla w perspektywie Wniebowzięcia NMP*, „Salvatoris Mater” 2(2000) nr 4, 193-213; *Stabat Mater Dolorosa. Uwagi o znaczeniu cierpień Maryi pod krzyżem w dziele Odkupienia*, „Salvatoris Mater” 3(2001) nr 3, 47-88; *Maryja wzorem i nauczycielką w nauczaniu Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater” 5(2003) nr 3, 90-104; *Maryja Adwentem według Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater” 5(2003) nr 4, 120-138; *Macierzyński charakter królewskości Maryi*, „Salvatoris Mater” 6(2004) nr 3, 86-105; *Dziewictwo Maryi ze względu na Syna*, „Salvatoris Mater” 9(2007) nr 1-2, 123-143; *Jaka duchowość maryjna dla kobiet*, „Salvatoris Mater” 12(2010) nr 1-2, 122-168.

⁴ *Wierząca*, w: *Maryja, Wzór wszelkiej świętości. IV Bocheńskie Sympozjum Mariologiczne*, Bochnia, 23 września 2006 r., red. A. GAŚSIOR, J. KRÓLIKOWSKI, P. ŁABUDA, Biblos, Tarnów 2007, 39-71; *Różaniec drogą do modlitwy mistycznej*, w: *Różaniec i kontemplacja. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Centrum Formacji Maryjnej Salvatoris Mater*, Licheń, 15 marca 2003 roku, red. J. KUMALA MIC, Centrum Formacji Maryjnej „Salvatoris Mater”, Licheń 2003, 113-134.

⁵ *Świętych obcowanie a macierzyństwo duchowe Maryi*, w: *In Persona Christi. Księga na 80-lecie Księgdza Profesora Czesława S. Bartnika*, t. 1, red. K. GÓZDŹ, Wyd. KUL, Lublin 2009, 731-740.

W rozdziale drugim (*Maryja w zbawczym dziele Chrystusa*) Autorka podjęła mariologiczne kwestie ukazujące Maryję jako obecną w zbawczym dziele Syna. W dzieło to wpisuje się Ona przede wszystkim poprzez fakt macierzyństwa. To z Niej i przez Jej posługę przyszedł na świat Zbawiciel. Perspektywa macierzyńska staje się zasadniczą perspektywą rozważań na temat udziału Maryi w dziele Chrystusa. Wszystkie rozwijane w tym rozdziale tematy oscylują wokół tej zasadniczej myśli. Pierwszy z nich (*Dziewictwo Maryi ze względu na Syna*, s. 106-130) dotyczy dziewiczego macierzyństwa Maryi (rozważanego w aspekcie *Virginitas ante partum*, *in partu* i *post partum*), które zaistniało ze względu na Syna – Jego Osobę i dzieło, i z gruntu rzeczy posiada chrystologiczny walor, gwarantujący jedynność Jego Boskiego Synostwa.

Drugi paragraf (*Stabat Mater Dolorosa. Uwagi o znaczeniu cierpień Maryi pod krzyżem w dziele Odkupienia*, s. 130-178) poświęcony jest tematowi związanemu z udziałem Maryi w dziele zbawienia, zwłaszcza w teologii średniowiecznej i przedsoborowej, ale i dziś aktualnemu z racji podejmowanych różnych inicjatyw za ogłoszeniem dogmatu o współodkupicielstwie Maryi, a jest nim kwestia obecności Maryi (zwłaszcza Jej cierpień) pod krzyżem Chrystusa, i jej znaczenia dla naszego zbawienia.

Wniebowzięcie Maryi, wieńczące dzieło zbawienia w Niej, jest przedmiotem rozważań kolejnego paragrafu, który stał się próbą nieco innego spojrzenia na to misterium (*Transcendencja według V.E. Frankla w perspektywie Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny*, s. 178-200). Autorka ukazała tajemnicę Wniebowzięcia z perspektywy pojęcia transcendencji V.E. Frankla, eksponując treści wyrażające asumpcjonistyczny dogmat jako finalne spełnienie ludzkiej egzystencji w Bogu.

Maryja w chwale nieba często nazywana jest *Królową*. Tytuł ten stał się przedmiotem rozważań w czwartym paragrafie (*Macierzyński charakter królewskości Maryi*, s. 200-224), w którym Autorka podjęła refleksję na temat macierzyńskiego charakteru królowania Maryi.

Z powyższą kwestią wiąże się zagadnienie duchowego macierzyństwa Maryi, które jest pełnieniem przez Wniebowziętą macierzyńskiej opieki wobec ludzi, co jest aktualnie trwającym wkładem Maryi w tajemnicę ich zbawienia. Temat ten (*Świętych obcowanie a macierzyństwo duchowe Maryi*, s. 225-239) zamyka rozważania w drugim rozdziale.

Trzeci rozdział nosi tytuł: *Z Maryją na drodze zbawienia*. Samo sformułowanie tytułu ustawia inną perspektywę rozważań. Jak dwa poprzednie rozdziały akcentowały to, co Maryja uczyniła, wniosła w dzieło naszego zbawienia swoją macierzyńską aktywnością, tak ten ostatni akcentuje raczej naszą aktywność w podążaniu do głównego celu ludzkiego życia, jakim jest zbawienie. Obecność Maryi na tej drodze również nie jest

bez znaczenia. W pierwszym rzędzie przyświeca wiernym swoim wzorem. Tematyka ta stała się przedmiotem rozważań pierwszego paragrafu (*Maryja wzorem i nauczycielką w nauczaniu Jana Pawła II*, 242-259). Czytając tekst, wraz z jego Autorką oglądamy obraz Maryi jako wzoru i nauczycielki chrześcijańskiego życia. Przewodnikiem i źródłem przemysłów w tym względzie stały się teksty bł. Jana Pawła II, który ukazywał wzorczość Maryi w odniesieniu do Kościoła, rozumianego tak w sensie całej wspólnoty, jak również w odniesieniu do jej poszczególnych członków, eksponując równocześnie rozliczne cnoty Maryi, zwłaszcza Jej wiarę, nadzieję, miłość i posłuszeństwo. Temat naśladowania Maryi, streszczający się w hasle-kluczu: „jak Maryja”, ma istotne znaczenie dla naszej drogi zbawienia i pobożności maryjnej. Istnieje jeszcze drugie istotne hasło-klucz streszczające podążanie maryjną drogą do zbawienia, a jest nim formuła „z Maryją”.

Wybrzmiewa ona z całą mocą w liście apostolskim o różańcu *Rosarium Virginis Mariae* Jana Pawła II. Modlitwa ta jest bardzo ważna w podążaniu drogą zbawienia, gdyż wdraża w drogę Maryi za Chrystusem; w „czuwanie” przy Chrystusie z Maryją, w kontemplację Chrystusa z Maryją; „streszcza” zbawcze dzieło Chrystusa, w którym obecna jest Maryja (por. s. 17). To istotne treści rozważań drugiego paragrafu (*Różaniec drogą do modlitwy mistycznej według Rosarium Virginis Mariae*, s. 259-280).

Ostatni paragraf trzeciego rozdziału, kończący zarazem książkę, został poświęcony zagadnieniu duchowości maryjnej kobiet (*Jaka duchowość maryjna dla kobiet*, s. 281-335). Autorka najpierw negatywnie odpowiada w nim na pytanie, czy prawdziwe jest stwierdzenie, że duchowość, pobożność maryjna, jest kobiecym specyfikiem; po czym ukazuje charakterystyczne cechy kobiecej duchowości maryjnej oraz wskazuje na te wymiary osobowości kobiecej, które mogą sprzyjać w rozwoju ich głębszej duchowości maryjnej.

Tyle treść książki, we wstępie której Autorka zastrzegła się, iż nie jest ona wszechstronnym i wyczerpującym opracowaniem monograficznym tytułowej kwestii. Podejmuje jedynie wybrane zagadnienia, wśród których, według Pani dr Mastalskiej, zabrakło dwu istotnych tematów: Niepokalanego Poczęcia oraz Bożego macierzyństwa, tak istotnych w panoramie obecności Maryi w tajemnicy zbawienia. Jednakże w książce niejednokrotnie znajdują się odniesienia do tych prawd maryjnych, zwłaszcza do Bożego macierzyństwa Maryi, jako teologicznego fundamentu prowadzonej o Niej refleksji, do którego Autorka nawiązuje we wszystkich kolejnych paragrafach, wielokrotnie zwracając uwagę, że udział Maryi w zbawczym dziele Syna ma przede wszystkim charakter macierzyński.

Nawiązując do wyżej napisanego zdania, należy zauważyć i bardzo pochwalić chrystocentryczność mariologicznych ujęć prezentowanych na kartach recenzowanej publikacji. Soborowe i Janowo-Pawłowe zdanie o niemożliwości zrozumienia człowieka do końca bez Chrystusa – dodajmy, że także, a może zwłaszcza niezrozumienia Maryi – znajduje pełną recepcję w większości prezentowanych w książce tekstów. Ukazywanie misterium Maryi poprzez fundamentalny, priorytetowy pryzmat misterium Chrystusa, i w jego świetle, jest charakterystyczną cechą mariologicznego piarstwa Pani Redaktor.

Jako przykład można przytoczyć artykuł na temat zbawczego wymiaru cierpień Maryi. Bardzo wartościowy tekst, w którym Autorka swoje przemyślenia na temat tytułowej kwestii osadza w kontekście szerokich rozważań na temat sensu cierpienia w ogóle, oraz zbawczego wymiaru cierpień Chrystusa. Dopiero po takim przygotowaniu referuje podjętą kwestię mariologiczną, gdzie m.in. znajdujemy sensownie uargumentowane, krytyczne odniesienie do prób ogłoszenia dogmatu o współodkupicielstwie Maryi. Opierając się na bardzo rzeczowych analizach sematycznych dr Mastalskiej (popartych opinią wybitnego polskiego językoznawcy prof. Jana Miodka), należy przyjąć, że „współdziałanie”, „współpraca” są to najbardziej odpowiednie terminy na wyrażenie tej rzeczywistości, o której traktuje artykuł. Chociaż oba terminy zawierają przedrostek „współ”, jednak możemy mówić tutaj o stopniowości zaangażowania. *Jest tu mowa nie tylko o pracy na równi z kimś, ale także tylko o pomocy. Pomoc zaś (poza różnym stopniem zaangażowania) nie musi być wprost wykonywaniem dzieła, ale jedynie oznaczać jakąś kooperację* (s. 164).

Wśród tematów podjętych w książce, warto zauważyć pojawiającą się wielokrotnie kwestię miłości Maryi, która wydaje się być niedoceniana, mało pogłębiana, traktowana raczej pobieżnie w mariologicznej refleksji. Należy pamiętać, że zbawienie ma swoje źródło w Bożej miłości i realizuje się w dialogu miłości Boga i człowieka.

Ze wszech miar godny uważnej lektury jest artykuł poświęcony Maryjnemu dziewictwu, w którym Pani Teolog podjęła próbę (apel) przedstawienia od-ginekologizowanej (od-biologizowanej) nauki o dziewictwie Maryi. Bardzo ciekawy i inspirujący tekst, zwłaszcza że został napisany przez teologa kobietę, bardziej wyczulonego na subtelne niuanse (niewłaściwe anatomiczne przeakcentowania) podejmowanej kwestii.

Idąc jeszcze po linii kobiecych wyczułości, należy również zwrócić uwagę na tekst poświęcony właściwemu kształtowi kobiecej duchowości maryjnej.

Wczytując się w przypisy poszczególnych artykułów, zauważamy wyraźnie szerokie *loci theologici*, z których umiejętnie korzysta Autorka. Dominuje Boże słowo, Tradycja, nauczanie Ojców i Magisterium. Oprócz tradycyjnych źródeł, dr Danuta Mastalska do współmyślenia zaprasza wybitnych teologów przeszłości i współczesności, ale nader często mistyków, jak św. Teresa Wielka, św. Jan od Krzyża, św. Edyta Stein; znanych myślicieli pisarzy (C. S. Lewis), czy myślicieli filozofów, jak np. psychiatra i psycho-terapeuta austriacki (1905-1997) V. E. Frankl.

Na koniec postawmy jeszcze jedno pytanie: Czy wydawanie takich auto-zbiorówek ma sens? Przecież teksty te były już raz publikowane? Odpowiedź wydaje się być jak najbardziej pozytywnie oczywista. Przykład nestora polskiej mariologii o. prof. S. C. Napiórkowskiego OFMConv jest w tym względzie godny naśladowania. W jednym ze wstępów do swego auto-zbioru wcześniej wydanych publikacji, w argumentacji za sensownością takich właśnie wydań, napisał, że on jako *Autor, któremu więcej niż trochę zależy na dzieleniu się owocami swojego trudu, [...] co kilka lat publikuje książkę, w której zbiera swoje wypowiedzi rozsiane i zagubione w różnych mediach, porządkuje, dopowiada, wieńczy indeksami, które znakomicie ułatwiają znalezienie poszukiwanej informacji*⁶. Jak wiemy, w taki sposób powstały przynajmniej dwie mariologiczne trylogie Ojca Profesora⁷, które dużo bardziej owocnie i pożytecznie funkcjonują od egzemplarycznych publikacji. Dodajmy, już od siebie, że gromadząc w jednej książce rozrzucone po licznych publikatorach tytuły, tworzy się pewien rodzaj syntezy. Zgromadzenie ich w jednej pozycji pozwala lepiej odczytać autora, łatwiej zauważyć jego uwrażliwienia, uprawiany rodzaj teologii, jej cechy charakterystyczne. Takim publikacjom należy powiedzieć zdecydowane tak.

Po książkę z wielkim pożytkiem mogą sięgnąć uprawiający profesjonalnie mariologię, jak również wszyscy ci, których interesuje tematyka mariologiczna, którzy pragną pogłębić wiedzę na temat Matki Pana, oraz ci, którzy pragną pogłębić swoją maryjną duchowość, która przejawia się na zewnątrz w pięknej i poprawnej pobożności.

⁶ S.C. NAPIÓRKOWSKI, *Ja, Służebnica Pana (problemy - poszukiwania - perspektywy)*, Lublin 2009, 5.

⁷ Na pierwszą „trylogię” składają się: *Matka mojego Pana (problemy - poszukiwania - perspektywy)*, Wydawnictwo Św. Krzyża, Opole 1988; *Matka naszego Pana (problemy - poszukiwania - perspektywy)*, Biblos, Tarnów 1992; *Matka Pana (problemy - poszukiwania - perspektywy)*, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 1998. wić o swoistej trylogii mariologicznej. Drugą trylogię tworzą: *Służebnica Pana (problemy - poszukiwania - perspektywy)*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2004; *Ja, Służebnica Pana (problemy - poszukiwania - perspektywy)*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009; *Oto ja, Służebnica Pana (problemy - poszukiwania - perspektywy)*, w trakcie tworzenia.